

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt XXI. Mirabile iudicium Dei, per simplicißimos sæpe efficientis, quod
per sapientes, sperari non potuisset.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45653

CAPVT XXI.

Mirabile iudicium Dei, per simplicissimos, sæpe efficientis, quod per sapientes sperari non potuisset.

- I. On subuenit igitur tantum ijs diuina misericordia, quibus alij non subueniunt; aut qui aliunde deserti sunt, sed sæpe etiam subuenit, per lupos, per ceruos; aut si per homines, certè per illos, de quibus minimè sperauisses; sicut in contrarium sæpe nocent, quos credidisses tibi profuturos, vt *pro perca*, quod dicitur, *scorpium capias*, & ex ipsa *vipera medicinam*, hoc est, *ex inimicis salutem*. Ars maior est, remedijs minoribus succurrere: maxima autem, si non tantum contraria contrarijs curentur, sed etiam ipsi artis præcepto contraria adhibeantur. Sic Seruator *expuens in terram fecit lutum ex spuo*, ad oculos cæci illuminandos, cum alioqui luto oculi excæcentur; nihil enim illis magis est contrarium. Sic cum nihil sit, quod aquas magis reddat amaras atq; impotabiles, quàm sal (vt ex marinis aquis est manifestum, quas nemo potest bibere) tamen Elisæus eas, immisso in amaras aquas sale, dulces potabilesque effecit. Si artem sequi humanam, aut pharmacopolas voluisset imitari, saccharum insperisset, mel infudisset, mulsum, non salem, indidisset. Habet ergo præcipuam admirationem diuinæ prouidentiae illud cœleste iudicium, quo *vocat ea que non sunt, tanquam ea que sunt*; & vtitur ijs, qui sunt contentibiles, in hominum oculis, vt eos confundat, qui sibi videntur esse sapientes. Nam quemadmodum, apud Strabonem, *Crotoniatarum postremus, reliquorum primus est*, ita sæpe, apud Deum, *primi fiunt nouissimi, & nouissimi primi*.
- II. In quam rem *Vido Abbas Cisterciensis, postea Cardinalis, cum missus esset Colonias, ad electionem confirmandam, que facta fuerat contra Philippum in Othonem, retulit ibidem, quandam sanctæ simplicitatis historiam satis incundam, satisq; mirabilem*. Dicebat enim, Cisterciensis ordinis domum quampiam, in ditione sitam Nobilis, sed Deum ac diuina non curantis viri. Is, cui ius & vis idem erat, cœnobium multis miseris vexabat modis; per præfectos ac ministros reliquos, de annona, de vino, de pecoribus Monasterij,

Luc. 1. 71.

Ioan. 9. 6.

4. Reg. 2. 20.

Rom. 4. 17.

Strab. lib. 6.

Matt. 19. 30.

I I.

Cæsarius

lib. 6. cap. 2.

sterij, quantum libuit, abstulit, atque usurpauit; idq; toties, quoties vasana in eum incessit libido rapiendi. Religiosis reliquit, quantum ipsi videbatur, non quantum ad eos pertinebat. Quem ad modum haud rarò hodiè que fieri videmus, ab ijs, qui, ut ipsi pereant, perdere Religiosorum redditus, omni, qua possunt, ope, nituntur. Diu iam ea durauerat tyrannis; & pœnè lex erat, nullum ius esse Monachorum, eorùmque iura, sine iniuria posse violari. Quid facerent, contra vim tantam, pauperculi? Cratronem irritassent, aut ignem gladio fodissent, nisi querelas intra septa monasterij continuissent. Itaq; gemitum silentio prementes, velut inclusam flammam, conabantur suffocare. Sed ea tandem, tanquam ruptis repagulis, se se effudit potentiùs, quando idem Nobilis, more hostis, in armenta ipsa monasterij palam inuasit, partemque haud exiguam, prædæ instar, in suam arcem, nouus Cacus abduxit. Conuocat Abbas fratres, in concilio existunt querelæ, mox turbæ, itur in diuersas sententias. Mittendum vnum, è toto cœtu, censuerunt. Sed non erat, qui mitti vellent. Abbatis præcipuam fore authoritatem arbitrabantur. At ille prouinciam detrectauit, dictitans, nihil se, apud Caucaſeum petctus, profecturum. Destinatur Prior, sed & ille noluit actum agere. Designatur is, qui *celle præfectus* vocatur; excusauit. Ad vltimum, Nemone hinc est, ait Cœnobiarcha, qui nobis ire aut velit, aut adire hunc Verrem audeat? Cunctis altùm silentibus, indignante ironia, vnus: Ille, inquit, eat, & digito simul hominem senio ingenioque simplicissimum, ac inde ineptissimum ostendebat. O quanta est vis simplicitatis! Nescit tergiuersari, dum nescit suspicari. Hinc, qui simplicior, idem est obedientior.

Igitur, ceteris omnibus iter detrectantibus, iste solus negotium suscepit. In ipso abitu, ex Abbate quærit: Quid sibi, si non totum, sed pars duntaxat eorum, quæ ablata erant, restitueretur, faciendum? Respondet Abbas: *Quidquid reddiderit, accipe, in Nomine Domini.* Præstat aliquid recipere, quàm amittere totum. Sic instructus it monachus. Ad arcem ubi peruenit, immo & ad conspectum honorati prædonis, cœpit Præsulis sui Fratrumque ei imprimis orationes offerre; tum etiam mandata, quæ acceperat, exponere. Audit ouem vulpes, & quia *deridetur iusti simplicitas, quæ est lampas contempta apud cogitationes diuitum, parata ad tempus statuum*, idè & tunc superba astutia, querelas Reli-

III.

Iob. 12. 4.

Bb

giosi

Iob. 5. 13.
1. Cor. 3. 19.

giosi parui pendens, & cum sarcasmo eleuans, video te famelicum, inquit, Pater, igitur prius prande, & tum responsum accipe. Profuit & hic, simplicem fuisse, vt iniquus depeculator *in astina sua comprehenderetur*. Condixit. Mansit. Hora prandij iubetur accumbere; apponuntur consueta carniū fercula; nulla hospitis carne alioqui abstinentis habita ratione, immo in muscipulā, qua non conuiua, sed conuiuator caperetur. Haud immemor erat Monachus aut regulæ, aut consuetudinis suæ; sed obedientia simplicissimo homini, & præceptum Abbatis præcipue ante oculos versabatur. Itaque cum carnes appositas, de monasterij sui pecoribus esse, haud ambigeret, intrepidè eas, non tantum ad satietatem, sed etiam, supra naturæ appetentiam, contruncare institit, idque, non vt se, sed vt Superioris mandatum impleret. Sedebat, cum vxore sua, Nobilis, in diuersa mensæ parte, identidem tuburcinantem & obseruans, & admirans, temerèque secum cogitans, ita Religiosos, cum foras prodeunt, libertate in peccatum abuti, è claustris sui cauea emissos. Absoluto prandio, remotisque mensis, Monachum ab arbitris seductum eiusmodi fermone aggressus est. Dic mihi, bone vir, *Solèrne Conuentus vester manducare carnem?* Nequaquam, ait Monachus. Addit Nobilis: *Quid, cum exeunt?* Neq; domi, neq; foris carnibus vescuntur, inquit Monachus. Ratus Nobilis, se eum in nassam compulsū tenere: Curigitur, tu, hodie, inquit, Milo mihi factus bouem propemodum solus integrum, in mensa mea deuorauisti? Dixit hæc vocaliùs, vt ceteri quoq; audire ac ridere possent. Verum alia consilia Dei fuère. Voluit enim *tyrannum* (sic author vocat bonorum Ecclesiasticorum inuasores) innocentissimi viri, simplicitate erudire; non titillare ad cachinnos.

IV.

Audi, quid simplicitas versutiæ responderit. *Cum Abbas meus, inquit, huc me mitteret, præcepit mihi, vt quidquid ex pecoribus rehabere possem, accipere non recusarem, & quia mihi constabat, carnes appositas fuisse monasterij mei; item quia timui, nil amplius mihi fore restituendum, nisi quantum dentibus capere possem; comedi, propter obedientiam, ne omnino vacuus redirem.* Superauit tam sincera simplicitas omnes eloquentiæ profanæ artes & colores. Nam, quia *Deus non projiciet simplicem, nec porriget manum malignis*, ea vis, fuit responsi, vt adamantinum Nobilis pectus penetrârit. Illico enim dicti candore, immo S. Spiritu per os Monachi loquente,

commo-

Iob. 8. 20.

commotus, præstolari tantisper eum iussit, donec rem ad vxorem referret; sine cuius utique nutu ac tribunali nihil audebat facere. Vxori igitur, recensitâ senis responsione, dixit: Tantæ virum innocentia ac simplicitatis repulsam pati, indignum est, & periculosum. Quippe præsentem Dei vindictam metuo, si hunc offendo. Idem censuit & vxor, viro, admiserandum, procliuior. Ergo ad senem reuersus hac oratione vsus est. Venerande senex, optime Dei serue, vicisti, non Tullium eloquentem, sed Paulum simplicem imitatus. Si vi egisses, si disertis verbis, si compositis ad persuadendum figuris, si tropis me aggressus esses, lapis fuisset. Vtus obedientia, vsus sinceritate me totum emollijisti. Vidi enim te hominem esse misericordia dignum. Itaque Monasterio tuo & abacta pecora, quæ supersunt, restituum, & quidquid vquam damni intuli, quâ licuerit, in integrum sarciam; neq; post-hac quidquam turbæ in vos mouebo. Ex eâ igitur horâ, non solum bona sua, sed etiam constantem cœnobitæ pacem ac quietem habuere.

Duo mihi hinc sumo documenta. Primum, sicut paterfamilias eadem clauis aperit clausa, & aperta claudit, ita eodem opere laxare aliquando Deum secularibus frænum, in Religiosorum prouentus aliâque bona grassantibus; ut, dum inuasores rapiendo currunt in Infernum, Religiosi tolerando cœlum promereantur, & in Domino ponere spem suam assuescant, solenturque se illo cantu: *Quoniam non in finem obliuio erit pauperis; patientia pauperum non peribit in finem.* Succurrit tandem cœlestis Pater, per illos ipsos etiam, qui presserunt, dummodo non Megarensium, sed veris lachrymis calamitas ploretur, nec pro Parni scaphula, quod dicitur, bellum instituatur. Alterum documentum est, magnam esse cœli potentiam, quæ per simplices æquè nouit iuuare, ac per prudentes. Allegoria vetus est, *Ne puero gladium commiseris*, quo docetur, imperitis ac fatuis non mandandam esse rerum magnarum potestatem. Hæc proba est monitio, si viribus humanis negotium geratur. Deo autem perinde est, etiam *ex ore infantium & lactentium potest perficere laudem.* Et sæpe per hos facit, quod non facit per disertos. Per paruos, cum magna gerit, tantò plus illi tribuendum est, quantò minùs illis, per quos gerit. Sic testatur Marcellinus Comes, & per adolescentem, cui Rex Hunericus iusserat linguam excindi, fidem Christi

Bb 2

clariùs

V.

psal. 9. 19.

psal. 8. 3.

Vide Baro-
nium. to. 6.
Anno 484.

1. Cor. 1. 26. clariùs prædicatam. Itaq; videte vocationem vestram, fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes: & infirma mundi elegit Deus, ut confundat sapientes: & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia: & ignobilia mundi, & contemtilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret: ut non gloriaretur omnis caro, in conspectu eius. Non gloriatur in stemmate suo sanguis regius; non in eloquentia sua Demosthenes; non in gladio suo Alexander: Deus per simplices & piscatores Apostolos totum mundum subiugavit: hodièque non infrequenter de stercore eleuat pauperem, ut solum gloria teneat, de quo potentes deponit. Inter Angelos ea est subordinatio, ut superior illuminet inferiorem, non autem inferior superiorem. Quia ubi iam nullum est superbiæ periculum, neq; debet esse causa humiliationis. Inter homines autem facilè doctior est inflator; & pronissimum est, ut superior despiciat inferiorem. Quamobrem diuina sapientia constituit, ut sæpe simplicior erudire debeat, prudentiorem; & vel eruditissimus discat ab omnium scientiarum imperito. Sunt enim eruditi, tegulæ domus in alto positæ, simplices, terræ subiacenti similes. Super tegulas pluuiæ de cælo cadunt, sed citò delabuntur in terram, quam faciunt virere. Itacõtingit in alta cathedrâ constitutis, cœlestis doctrina, instar pluuiæ, per mentem eorum transit, non imbuit voluntatem. At simplices, minùs quidem intelligunt, plus tamen volunt. Possunt igitur docere affectu, à quibus intellectu superantur.

VI.

Sur. in vita
S. Ægidij 23.
April. 16. 7.

Venit aliquando ad Ægidium D. Francisci simplicissimum discipulum, quidam ordinis Prædicatorij valde eruditus Sacre Theologie, qui multis annis mirè vexatus fuit hesitatione quadam de perpetua Matris DEI virginitate. Videbatur enim ei fieri non posse, ut simul Mater esset & Virgo. At tamen dolebat ei plurimum, utpote viro bene Catholico, isthac hesitatio, cupiebátq; ab homine diuinitus illustrato de hac questione doceri. Audierat vero, fratrem Ægidium egregiè illuminatum, & sæpius rapti in DEVM, itaq; statuit ire ad eum, confidens, eius sermombus hac ambiguitate liberatum iri. Cum autem iam esset in viâ, Ægidius spiritu cognouit & tentationem & aduentum eius, procedensq; ei obuiam, priusquam quicquam diceret, baculo terram percussit & ait: Frater prædicator: S. MARIA virgo est ante partum, móxq; illic ortum est elegans lilium. Iterum humum cadens, Frater Prædi.

Prædicator, inquit, S. MARIA Virgo est in partu, & confestim alterum erupit lilium. Tertio solum feriens, Fr. Prædicator, ait, S. MARIA, Virgo est post partum, simulq; tertium enatum est lilium. Mox autem Ægidius aufugit, & Doctor ille curatus est. Postquam autem didicit, eum fuisse Ægidium, multo deinceps amore & illum & ordinem eius complexus est. Consimili modo, in Campania Galliarum provincia, in monasterio Cisterciensis ordinis, quod Argensoles dicitur, Abbatissam vidimus, ait Cantipratanus, quæ sine ulla litteratura artis Grammaticæ, non solum libros Theologiæ; verum etiam libros Augustini de Trinitate plenissime intelligebat, & difficillimas questiones eorum lucidissimis solutionibus exponebat.

Thom. Cantiprat. lib. 2. cap. 46. §. 9.

Quam verè dixit Christus: Confiteor tibi, Pater, Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te. Quem locum exponens S. Augustinus ita scribit: Nomine sapientum & prudentum superbos intelligi, ipse exposuit, cum ait: Et reuelasti ea paruulis. Quid enim paruulis, nisi humilibus? Addit D. Gregorius: Nec dixit: Reuelasti ea stultis, sed paruulis, tumorem se damnasse innotescens, non ingenij acumen. Perpendant ergo, qui se supra ceteros sapere arbitrantur, quàm exiguam causam habeant, se circumspiciendi, quasi plus alijs sciant; cum diuina Sapientia, in rebus maximis, plus reuelat paruulis, & piscatoribus Apostolis, quàm tumidis Philosophis; plus Ægidio, quàm Theophrasto; plus Paulo Simplici, aut mulierculæ rudi, quàm Socrati sapienti; imò eum per pueros doceat senes. Sic constituit iuuenem Ioseph principem Domus Pharaonis, ut erudiret principes eius, sicut semetipsum, & senes eius prudentiam doceret, in medio sapientum Ægyptiorum. Sic cum Susanna innocens duceretur ad mortem, suscitauit Dominus Spiritum sanctum pueri iunioris, cuius nomen Daniel. Et dixerunt ei senes: Veni, & sede in medio nostrum, & indica nobis, quia tibi Deus dedit honorem senectutis. Sic ipsum puerulum IESVM parentes inuenerunt in templo sedentem in medio doctorum, audientem illos, & interrogantem eos. Stupebant autem omnes, qui eum audiebant, super prudentia & responsis eius. Et videntes admirati sunt. Ita enim interrogando discipuli egit partes, ut ab omnibus Doctor Doctorum esse videretur. Et fuit hic ipse quoq; ni fallor, puerulus, qui magnum illū Augustinum docuit, non nimis alta de SS. Tri-

VII.
Matt. 11. 25.

S. Augustinus
serm. 8. de
verb. Dom.
S. Gregor.
c. 9. sup. lob.
36. l. 27. Moral.

Ps. 104. 22.

Dan. 13. 45.

Luc. 2. 46.

nitate disputare. Dabo authorem pium, ea de re, quæ alioqui controuertitur, non dubitantem. Cuius hæc sunt verba.

VIII.
Thom Can-
tiprat. lib. 2.
Apum. c. 48.
§. 3.

Quid te inflas, humana superbia? quò tenderis? quò assurgis fortius, tantò turpius conquassaris. Audi, quid de Beato Augustino S. Volusianus in Laude mirabili testatur, dicens: In alijs sacerdotibus per mundum quomodocumq; toleratur inscitia, id est ignorantia. cum autem ad Augustinum ventum fuerit, Legi Dei deesse creditur, quidquid eum contigerit ignorare. Quid autem tam magnifico viro, super profunditate Sermonis & arduarum rerum disputatione, contigerit, audiamus. Inter miracula quædam Beati Augustini tale quid de eo reperitur. Eo in tempore, quo Beatus Augustinus librum de Trinitate composuit, illi tale miraculum Deus ostendit. Hipponensis ciuitas Africa nobilis, in qua Beatus Augustinus Episcopatum administrabat, super littus maris pulcherrimè sita erat. Beatus autem Augustinus in consuetudine habebat, ut, post diurnum studium ac laborem, vespere super littus maris, sequentibus eum à longè Episcopis & Clericis, qui eum, pro consilio & negotio vniuersalis Ecclesie, frequentabant, solus antecedens deambularet: ne scilicet eius contemplationem & studium fabulatio impediret. Cùm ergo sic solus, vice quadam, incederet, puerulum mira pulchritudinis super littus maris sedentem inuenit, qui factà in terrà fossà paruulà, sicut pueri in plateis ludentes solent, cochleari argenteo aqua de mari hauriebat, & in illam fossam paruulam effundebat. Quem vt Beatus Augustinus ita seriosè sedentem vidit, pedem mox pressit, & stetit. Procedensq; inde, puerum salutat, & inquit, quid agat: Et puer cum magno serio respondens, volo, inquit, totum mare istud exhaurire, & isti fossa, si possum, infundere. Quo responso, quasi puerili, vir sanctus in risum decentissimum concitatus, respondit: Et quomodo, inquit, ô bone puer, hoc poteris? ingens mare est, paruum cochlear, quo exhauris, parua etià fossa, in quam infundis. Et mox puer: possibilis, inquit, mihi est hoc facere, quod intendo, quàm te implere, quod cogitas. Ad hoc Beatus Augustinus mirabiliter stupefactus, quid hoc esset, interrogat. Et puer: Cogitatu, ait, voluis, & aestimas volumine breui concludere, quid sit illud indiuiduè Trinitatis inexplicabile Sacramentum. Et hoc quidem antequam possis, isti fossa paruula potiùs totius maris undas infundam. Hæc dicens puer repente disparuit. Beatus verò Augustinus Christum in factò glorificans, quàm verum puer dixerat, mox aduertit.

IX.

Hæc ad Liburnū, portū Pisanorum contigisse tradit Iacobus Philippus Bergomensis. Quidquid sit de loco; de puero

IESV

IESV ei apparente res probabilior est, quàm quòd S. Hieronymo appartierit, non solùm quia epistola illa D. Augustini ad Cyrillum fictitia est; sed quia etiã vetustissima, in Ecclesia, pictura est D. Augustini, cum puero ad littus & pedes illius sedente, atque cochlear tenente, quò mare in effossam scrobem colligit: quidquid nonnulli etiam hanc imaginem sublætæ fidei esse arbitrentur. Quod si ergo historiam esse ponamus, voluit & hunc Doctorem Puer IESVS docere, & voluit vtique sanctus hoc Doctor libenter ab hoc Puerò doceri, tanquam à Sapiencia Patris, magistròque veritatis; qui per veros aut ætate, aut sapientia mundana pueros, complures alios, in humanis oculis grandes instruxit, vt Mundi sapientiam confunderet; doceretque, nullum pusillum, nullum quantumuis simplicem esse contemnendum. Sic exaltatur à Deo humilitas, sic sublimitas humiliatur.

Nicephorus, Sozomenus aliique complures testantur, fuisse Iconij senem quendam Episcopum Amphilochem dictum, antiquæ simplicitatis hominem, qui Theodosium Magnum Imperatorem ausus est adire, eique libellum supplicem dare, quo Theodosius monebatur, vt impios Arianorum conuentus, ex vrbibus proscriberet. Neque enim minùs nocere infectione hæreticos censebat, quàm pestilentia correptos, qui luem, etiam in maximè cautos, propagant. Imperatori durior ea inhumaniorque petitio videbatur, vt qui clementia atq; beneuolentia capiendos Arianos putaret, imprudentemque Episcopi zelum in alia tempora quietiora differendum arbitraretur. Quid ibi fecit sapientissima Amphilocheij simplicitas? quibus machinis porrò quaterere Imperatoris animum institit? Est tempus, cum silendo plus efficimus, quàm loquendo. Igitur quàm sinceram ingenuitatem petitionem suam explicauit, tam prudenti patientia repulsam passus tacuit. Existimauerat Imperator homini aquam hæsisse, nec iam argumenta solùm, verùm etiam verba deesse. Erras, erras, ô Imperator, non est stultitiæ signum, posse tacere. Garrulorum sermo, vti vilis, ita & excors est. Solus ille verè sapit, qui habet linguam in potestate. *Qui moderatur sermones suos, doctus & prudens est: & preciosi spiritus vir eruditus. Hinc, stultus quoq; si tacuerit, sapiens reputabitur: & si compresserit labia sua, intelligens.*

Amphilocheius igitur, tanquam elinguatus, abijt; sed silens

In tom. 2.
D. Augustini
Appendice
epist. 17.
10. Molan.
de hist SS.
Imaginū lib.
3. cap. 36.

X.
Nicephor.
Callist. l. 11.
hist. Eccles.
c. 9. Sozom.
lib. 7. c. 6.
Theodor. 5
c. 16. Trip.
c. 35.

Prou. 17.27

XI.

lens consilium coxit, toti Ecclesiæ profuturum. Paulo enim post facinus dignum memoria fecit; & utiq; alijs quoq; imitandum, si mortales tam facilè pro Christi gloria, quàm pro Principum oblectatiunculis, stulti sustinerent reputari. Quippe occasionem captavit, ut cum alijs Præsulibus in aulam venientibus, & ipse veniret. Ibi, uti mos, & par erat, cum alijs Episcopis Imperatorem quàm decentissimè consalutaui. Recta inde ad filium ipsius, qui admodum nuper ad Imperium lectus fuerat, digressus, cum impolitè atq; inurbanè gestuque subrustico tractare cœpit. Neque enim eadem illi, quæ patri eius, obseruantia honorisque signa exhibuit; sed, tanquam si de vulgo, aut coloni terræ filius esset, ita cum eo, quasi cum puero colloquens, manūque eum, contra omnes leges aulicas, demulcens: *Salue & tu, ô puer*, inquebat. Hæc cum videret Theodosius, senem Amphiloichium ætate despere existimabat, & utiq; rudiore animo, rusticum, nõ aulicum, in aula, agere cogitabat. Itaque simplicitatem hominis instruendam censuit, docuitque, quibus cærimonijs filius esset salutandus. Iterum erras, ô Imperator, non tu illum, ille te docebit: tui, non illius mores sunt culpandi.

XII.

Audijt igitur Amphiloichius Imperatorem, instructionemque illius, leui risu, refutans quasi per contumaciam, respondit: sufficere filio eius iam exhibitum à se honorem. Hoc dicto Theodosius ira percitus, & non secus, ac si filius atroci iniuria affectus esset, grauitè commotus, Episcopum delirantem, cum conuicio, abduci iussit. Cithara ut sonet, percipienda est: idem huic Episcopo accidit. Tangebatur iam & satellitum manu ignominiosè foras protrudebatur, cum renidente ac sereno ore cõuersus, consiliūq; in animo occultatum sonantissima voce pferens: *Videsne, ô Imperator, inquebat, quàm tu indignè illam filio tuo iniuriam seras? Vides, quàm vehementer & incense, ob compellationem minus urbanam decentemq;, in me, exardestas? Sic scilicet existimare te oportuit, succensere etiam caelestem Imperatorem & Patrem Vniuenti, propter eos, qui non communem illi tribuunt honorem, sed dissimilem & longè minorem Patre vocare audent.*

XIII.

Hic vidisses, quid diuina possint. Etenim Imperator, cum inde rem actam intelligeret, & verba illa confidentissimè aptissimèque prolata admiraretur, velut fulmine ictus, ita quàm primùm sacerdotem Dei ad se accersuit, atque ad pedes eius cecidit.

edit veniam petens, publicaque voce professus est, non Episcopum, sed se simplicem fuisse atque ignorantem; neque aliter, quam ipse dixisset, se rem habere. Igitur in ea sententia confirmatus, postea eos, qui aliter, quam Nicææ statutum fuerat, opinarentur, extremè auersatus est. Contentiones in foro, & inanes conuentus inhiuit; disputationibus, de Deo & natura eius, finem omnino imposuit, & constitutione publicè proposita, periculum, qui ei non parerent, denunciauit, pœnasque, contra hoc edictum acturis, seuerissimas est comminatus. Ita factum, vt, Arianis & Euno-
mianis pulsis, τῆ ὁμοουσιᾶς consubstantialis fidei professores Ecclesias moderarentur. Ita astutiam simplicitas supplantauit.

Liceat saltem mihi, ex hac historia, aliquid discere, si alij nolunt. Nempe illud disco, vt non diffidam simplicitati meæ, sed quæ ad diuinum honorem; quæ ad Religionem orthodoxam & conseruandam, & propagandam; quæ ad iustitiam pacis & belli obtinendam faciunt, & quæ mihi à bono Genio, immò à bono Deo suggeruntur, ea, cum locus aut tempus iubet, liberè proferam. Si apud Principum aures, si in curia Regum, si in maximis aulis mihi locus non est; saltem illis identidem occinam, & circa illorum aures circumsonabo, qui proximi sunt Principibus, qui Regum aures tenent apertas, qui cuiuscunque Dynastæ aut curiam, aut animam habent, occupantque. Non sum exercitatus in schola Machiuaelli; non didici gryphos; non sectatus sum artes & ambages Politicas; at meliorem magistrum Spiritum S. humilibus promissum inuocabo, quia *inspiratio omnipotentis dat intelligentiam. Beatus homo, quem tu erudieris, Domine, & de lege tua docueris eum.* Sapientior enim euadet, quàm Athenienses, & omnes Mundi sapientes. Timebat Moyses, cum eum Deus mitteret ad Pharaonem, & dicebat: *Obsecro, Domine, non sum eloquens ab heri & nudius tertius.* Etsi enim eruditus esset, omni sapientia Ægyptiorum, &, vt Origenes ait, eloquentia incomparabili, tamen *ab heri, & nudius tertius*, postquam Deum loquentem audiuit, intellexit ruditatem suam; sicut rusticus, licet, cum iumentis suis comparatus, sapiens videatur; collatus tamen Doctoribus imperitiam suam agnoscit; ita Moyses vidit, omnem humanam sapientiam, coram Deo, stultitiam esse. Sed Deus illi dixit: *Quis fecit os hominis, aut quis fabricatus est mutum?* Age igitur, quod agis, tu linguam dabis, ego suggeram verba.

C c

Aposto-

XIV.

Tob. 32. 8.

Psal. 93. 12.

Exod. 4. 10.

- Matt. 10. 19. Apostolos suos animavit dicens: *Nolite cogitare, quo modo, aut, quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini. Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.* Hoc idem & alij, quibus cum magnatibus est negotium, aut occasio colloquendi, debent secum cogitare, insisteréque viæ Apostolorum, qui *ceperunt loqui varijs linguis, prout Spiritus S. (non prout Spiritus Mundi) dabat eloqui illis.* O quanta facerent, pro pauperibus, Principes, pro populis Reges, pro Ecclesia Imperatores, si Amphilochos multos haberent; si essent, qui eorum vultus, rugas, iras, fulminantes oculos possent pati; si Episcopi ipsi, si Ecclesiarum præsides, si Concionatores, si conscientiarum moderatores, non essent *canes muti, non valentes latrare;* qui magis Principis, quàm Numinis gratiam captant; idque illico rectum esse, pronunciant, quod Regi, non quod iuri & æquitati vident conuenire; apud quos, quidquid Domino illorum displicet, iniustum est, rectum, quicquid placet? Sic nimirum sapiunt Mundi sapientes. Sic canunt, similes ranis, quæ etsi multum canant, parum laudantur. Nec enim ranæ, nisi ranis placent. At Paulus sic loquitur:
2. Cor. 1. 12. *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientie nostræ, quod in simplicitate cordis & sinceritate Dei, & non in sapientia carnali, sed in gratia Dei, conuersati sumus in hoc Mundo. Quid quod & bonæ mentis Principibus, magis probatur sincera simplicitas, quàm astutia vulpina?*
- XV. *Sæpe deridetur iusti simplicitas, interim re ipsa, simplicitas iustorum dirigit eos.* Nam talibus vititur diuina sapientia, cum & minus superbiant, & magis veritati, quàm subtilitati obediant, conscientij propriæ imbecillitatis. Sed & Dei virtus, illis aliquid, quod vires sapientum excessit, efficientibus, magis elucescit. Minus enim simplex addit de suo; & plus gloriæ Numini relinquit inexploratus homo, quàm de quo fuit magna expectatio. Qua ratione,
- Sozom. l. 1. Anno 325. Catholica Religio, per Spiridonem Episcopum Trimituntium triumphauit. Confluxerant, eo anno, ad Nicænam
- c. 1. Ruf. l. 1. Euseb. l. 10. Synodum, non solum Episcopi Catholici per litteras accersiti; sed & ex Philosophis plerique, qui apud Gentiles pro sapientibus habebantur, disputationibus, in hoc Concilio, agitati, dedita opera, interfuerunt. *Quorum nonnulli, quænam tandem esset Christiana doctrina, admodum scire auebant: alij odio in Christianos propterea animati & inflammati, quod superstitiosa Gentilium religio nuper antiquari capta erat, questionem de fide Christiana propositam, ad inanem, quandam*
- Iob. 14. 4. Prou. 11. 3.
- c. 3. Niceph. l. 8. c. 15.

quandam verborum concertationem deduxerunt: adeò ut ipsi, inter se digladiari, & secum pugnare viderentur. Inter hos vnus, tanquam nouus Goliath, in medium processit, & insolenti dicendi arrogantia se iactare, magnasque glorias verborum flare cœpit. Dixisset militem gloriosum. Neque se duntaxat circumspiciebat ac prædicabat, sed sacerdotes insuper Dei præfanè confidenter ac proteruè eleuabat, contemnebat, irridebat. Spiridon nequaquam suadæ filius, artisque dicendi, multoque minùs fallendi, ac præfigurarum omnium expers, hanc Philosophi superbiam non tulit, sed & ipse, ad certamen cum eo ineundum, surrexit. Habuit diuersos ea res motus. Petulantes risu, modestos impleuit metu. Veriti enim sunt, ne iuueni senex, homini facundissimo & eloquentissimo indoctus atque indisertus succumbens ludibrio exponeretur. Itaque ceteri, qui aderant Episcopi, libenter receptu cecinissent. Sed veneranda eos canities illustri Confessoris abferruit, reuerentiæque ipsa illi fecit autoritatem. Data est ergo illi, liberè, quæ vellet, loquendi potestas. Ille, sine exordijs, sine colore, sine arte, eiusmodi oratione cum contriuit: *In Nomine IESU Christi, Philosophe, audito. Vnus est Deus cœli, terræ, & omnium rerum tam oculis subiectarum, quam eorum aciem fugientium opifex: qui hæc omnia & virtute Verbi fabricatus est, & sacro Spiritus S. afflatu stabiluit. Quare hoc Verbum, quod nos Filium Dei nuncupamus, misertum humani erroris, & belluine viuendi rationis, ex Virgine nasci, cum hominibus vna versari, proq; isdem, mortem optere voluit. Est quoq; iterum venturus, de his rebus, quas quisq; gesserit in vna, dicturus sententiam. Ista ita se habere, sine vlla alia curiosa indagazione pro certo credimus. Noli ergo in his, que fide duntaxat rectè intelliguntur, curiosè refutandis, laborem frustra consumere, querere, ne, qui ista fieri, aut non fieri possint? Quod si credis, mihi quidem sciscitanti responde. Quasi de cœlo tactus, ita sapientissima dictionis simplicitate obstupefactus Philosophus, illico respondit: Credo. Mox etiam amplissimas illi gratias egit, quòd ipsum & vicisset, & erudisset; protestatus, se eadem cum sene sentire. Quin consilium etiam illis dedit, qui perinde erga fidem Christianam, atque ipse antè, affecti erant, adhortatusque est, vt doctrinæ Christianæ assentirentur, iureiurando confirmans, se non modò non sine diuino Numine mutatum esse; sed etiam vi ac virtute quadam inexplicabili ad Christianam fidem conuersum.*

XVI.

Eant nunc Mundi sapientes (quorum tamen non nisi septem numerantur) & spernant simplicitatem. Eant Stoici, Peripatetici, Academici, & disputationes acutissimas vanitati vendant. Eant & doctissimæ subtilitatis Theologi, & , quæ nemo intelligat, scribant, dictent, explicent. Præ illis Deo, cuius est *cum simplicibus sermocinatio*, Spiridones, Pauli Simplices, Simeones Sali, Iacoboni placuerunt. *Scriptum est enim: Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Vbi sapiens? ubi Scriba? ubi conquistor huius seculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius Mundi?* Supercilium igitur ponant, qui sibi de magna eruditione tumidè plaudunt, ac fastidiosè despuunt ineruditorum. Deus sapientissimus, sicut per simplicitatem Spiridonis, acutissimum Sophistam conuertit, quem tot ac tanti, in eodem Concilio collecti Patres conuertere non potuerunt; ita & nunc sæpe, per non admodum doctum, sed pium ac zelosum sacerdotem, plurimos hæreticos ad fidem, peccatores ad pœnitentiam, pereuntes ad salutem trahit; cum plurimi Theologiæ Doctores grandia de Deo loquentes ne vnum quidem hominem conuerterint, aut ad vitam traduxerint meliorem; ne dicam, conuertere dignati sint. Quod non eò intellectum volo, quasi eruditionem aut eruditores eleuem; sed ne scientia inflati, simplices putent à Deo minùs æstimari; atque ipsi beneficijs saginati pecunias magis, quàm animas venentur, curamque religionis indoctis relinquunt; quasi qui plùs sciunt, minùs facere teneantur; cum, Christo teste, *omni, cui multum datum est, multum queratur ab eo: & cui commendauerunt multum, plus petant ab eo.*

Luc. 12. 14.

CAPVT XXII.

Per bestias, etiam illas, à quibus alioqui cauemus, Deum nonnunquam succurrere, & miranda exhibere.

I.

Prou. 8. 31.

Supra, c. 16,

Vemadmodum, in hominibus, ita & in ipsis etiam bestijs, contrarios sæpe euentus ostendit *Iudens in orbe terrarum* diuina sapientia; qua duce profunt ipsæ noxiæ animantes. Supra dixi, per coruos, voracissi-